

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת קרח תשע"ז לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ווען - גליון תתקפ"ו

דרשת פרקי אבות

איש מחתתו וכו' ע"ש. ומעתה כיון שהכתוב אומר ויקח אלעזר הכהן את המחנות הנחושת אשר הקריבו ה'שרופים', וירקעום צפוי למזבח. וכיון שקרח לא היה מן השרופים, אם כן לא לקחו מחתתו לעשות ממנו ציפוי למזבח.

ובחתם סופר (פ"ה) כתב לבאר בזה מה שאמר הכתוב, והקרבתם לפני ה' איש מחתתו, חמשים ומאתים מחתות, ואתה ואהרן איש מחתתו (טו-יז). שרמזו להם מה יהיה בסופם, כי ר"ן איש לא הקריבו 'קטורת' לפני ה', כי לא לרצון יהיה לפניו, אך 'מחתותם' הקריבו לפני ה', כי נעשה מהם רקועי פחים צפוי למזבח כי קדשו, על כן אמר שיקרבו לפני ה' איש מחתתו ולא קטורתו. אך כל זה בר"ן מחתות, מה שאין כן קרח ואהרן לא הקריבו מחתותם ע"ש.

ובטעם הדבר שמחתתו של קרח לא הוקרב לפני ה', כתב בחתם סופר, כי נבלע באדמה כמו כל רכושו ע"כ. ויש להעיר דהלא הכתוב אומר כי קדשו, וברש"י שאסורין בהנאה, שהרי עשאו לכלי שרת ע"כ. אם כן המחטה לא היה עוד רכוש, אלא רכוש הקדש. אך הדברים אתי שפיר לפירושו של הרמב"ן שם שכתב, לא ידעתי טעם לאיסור הזה, שהרי קטורת זרה הקריבו, וזר שעשה כלי שרת להקריב בחוץ באיסור אינו מקודש וכו'. והנכון בעיני כי יאמר הכתוב, אני הקדשתי אותם מעת שהקריבו אותם לפני, כדי שיהיו לאות לבני ישראל ע"כ. ולפי זה שפיר נשאר המחטה רכוש של קרח, ונבלע עם שאר רכושו. – ובספר שפתי צדיק (אות נד) כתב עוד טעם, דבמדרש תהלים נראה שמחתתו של קרח היתה מזהב, ולא עשו ציפוי למזבח הנחושת רק ממחתות הנחושת ע"ש.

במשנה (אבות ד-ב) בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כבחמורה, ובורח מן העברה. שמצוה גוררת מצוה, ועבירה גוררת עבירה. ששכר מצוה, מצוה. ושכר עבירה, עבירה. הוא היה אומר, אל תהי בז לכל אדם, ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה, ואין לך דבר שאין לו מקום. ופירש בתפארת ישראל אל תהי בז לכל אדם, אפילו לכסיל ובער ומשולל מכל דעת, ואפילו אם הוא רשע, כי אין לך אדם שאין לו שעה, אף שעכשיו לא תראה בו צורך כלל בעולם, דע שלא לחנם הניחו הקב"ה בחיים, כי יבא שעה שיהיה צורך בו. וכעין זה כתב בספה"ק עבודת ישראל, כי אין לך אדם שאין לו שעה, לשון פניה (כמו ואל קין ואל מנחתו לא שעה), אף הגרוע שבגרועים לא יתכן שאין לו פעם אחת בחיים רגע של רצון שיפנה בו אל ה', וישוב אליו וירחמהו. ואם לא היתה שום תקוה לרשע כי יעבוד את קונו לפחות רגע אחד בימי חייו, לא היה נברא מלכתחלה. ולפעמים דבר טוב שעושה רשע, הוא חביב בעיני ה' יותר מעבודת בני עליה ע"ש.

ונראה לשלב הדברים לפרשתנו, אמור אל אלעזר בן אהרן הכהן, וירם את המחנות מבין השרפה וגו', ועשו אותם רקועי פחים צפוי למזבח, כי הקריבום לפני ה' ויקדשו, ויהיו לאות לבני ישראל, ויקח אלעזר הכהן את מחתות הנחושת אשר הקריבו השרופים וירקעום צפוי למזבח, זכרון לבני ישראל וגו' (ח-ב). והנה בפסוק לא מבואר אם גם המחטה של קרח היה בין המחטות הללו. והנה בגמרא (סנהדרין קי) אמרו, אמר רבי יוחנן קרח לא מן הבלועים ולא מן השרופים [אלא במגפה מת], דכתיב (כו-י) באכול האש את חמשים ומאתים איש, ולא קרח [ר"נ היו לבד קרח, דכתיב חמשים ומאתים מחתות, ואתה ואהרן

לגמרי. אך סיים הכתוב, לא תעשון כן לה' אלקיכם, בהרוג רשעי ישראל לא תעשון כן לאבד שרשו, אלא אדרבה והיתה תל עולם, לזכר עולם שהיה פה עיר הנדחת ונתקדש השם, ויהיה קצת תיקון לרשעים הללו ודפח"ח.

ולכן צוה ה' למשה ליקח את המחנות של החטאים האלה בנפשותם, לעשות מהם זכרון לבני ישראל אשר לא יקרב איש זר, אשר לא מזרע אהרן הוא, להקטיר לפני ה', וגם יהא לזכרון שלא יהיה כקרח וכעדתו. ובוזה יתעלו להיות תיקון לנפשם, כי הם מלמדים תמיד את ישראל שלא יעשו כמעשיהם, ומתרבה גם על ידם כבוד שמים.

אמנם קרח שאדם גדול היה, ובעל רוח הקודש, שהרי ראה שמואל יוצא ממנו, וראה ששמואל שקול כנגד משה ואהרן (רש"י טו-טז), ורק עינו הטעתו, על כן זכה בכח תורתו וקדושתו, שלא היה לא מן השרופים ולא מן הבלועים, אלא נשאר חי עד למחרתו בשעת המגפה. כדי שיראה בעיניו איך שגה וטעה, ואיך הראו אות מן השמים כי משה אמת ותורתו אמת, ואין ספק כי שב קרח אז בכל לבבו ונפשו, ותיקן חטאו בשלימותו בחייו, על כן לא נצרך ליקח את מחתתו לעשות ממנו ציפוי למזבח, לעשות ממנו זכרון לבני ישראל, שעל ידי זה יתקן חטאו, כי תיקן הכל בחיים חיותו, ועל כן רק מחתות השרופים נתנו לזכרון, ולא מחתתו של קרח.

*

וגם אם נאמר שקרח מת גם כן תיכף, והיה מן הבלועים, יש לומר בזה, דהנה הכתוב אומר (שמואל א ב-ה) ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל, וחז"ל (סנהדרין קט:) דרשוה על עדת קרח שיש להם חלק לעולם הבא ע"ש. ונראה עוד דהנה הכתוב אומר, שמשה התפלל, ופצתה האדמה את פיה, ובלעה אותם ואת כל אשר להם, וירדו חיים שאולה (טו-טז). ופירש מרן מוהר"י מבעלזא זי"ע כי משה רבינו אוהב ישראל, לא רצו שיאבדו מן העולם בלי עשיית תשובה, ואם ימותו תיכף כאשר תפתח הארץ את פיה, הרי אין חשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה (קהלת ט-י), וכיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות (שבת ל), על כן התפלל שישארו בחיים גם כאשר ימותו מן העולם, וירדו חיים שאולה. אשר כן היה אחר כך, שבשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם, ונתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם (רש"י כו-יא) עכדה"ק.

ומהאי טעמא לא היה קרח מן השרופים ביחד עם הר"ן אנשים, כי זכותו עמדה לו שיוכל עוד לתקן הכל בחייו, והבלועים שירדו חיים שאולה נשאר להם מקום

ויש לומר בזה עוד, דהנה כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, ומכל שכן מובחר הבריאה שהיא האדם, תכלית בריאתו שיגיע ממנו כבוד שמים, והוא כאשר מתנהג בדרכי התורה, שזה כולל כל מעשיו בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, אז מתעלה ממנו כבוד ה', וכמו שדרשו (יומא פו.) ואהבת את ה' אלקיך (דברים ו-ה), שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו, אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמד תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר (ישעיה מט-ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר ע"כ.

ומכל מקום גם מי שלא זכה לקדש שם שמים בחייו, לא ידח ממנו נדח, וסוף כל סוף יגיע גם ממנו כבוד ה'. וכמו שאמר שלמה המלך, כל פעל ה' למענהו, וגם רשע ליום רעה (משלי טו-ד). וברש"י הכל עשה בשביל קילוסו, כמו ענו לה' בתודה (תהלים קמז-ז). וגם רשע, עשה להניחו, ליום רעה, וכל זה לקילוסו ע"כ. והיינו שבבוא יום המיועד שיקבל עונשו, אז מתקדש על ידו שם שמים, שמתגדל שמו כאשר עושה משפט ברשעים (רש"י ויקרא ג-ג). ומכל שכן כאשר למדים מזה בני אדם שלא ללכת בדרכיו, שלא ימות כדרך שמת פלוני, הרי הוא נעשה כלי שעל ידו מתרבה כבוד שמים. וכמו שהאריך בקדושת לוי (פ' שמות עה"פ לכה) בגודל הזכות של פרעה ומצרים, שנעשו כלים שיתגדל ויתקדש שמו הגדול ברבים על ידם ע"ש.

ובעיר הנדחת צוה ה', ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל לה' אלקיך, והיתה תל עולם לא תבנה עוד (דברים יד-יז). וכתב בחתם סופר (פ' ראה נה:) בטעם הדבר, כי הנה לא ידח ממנו נדח, וגם רשעי ישראל רוצה ה' בתיקונם, ואם מתקדש שם שמים על ידו במיתתו, הרי זה תיקון לנפשם. ולכן צוה ה' והיתה תל עולם, שיהיה בזה זכר עולם שהיה כאן עיר הנדחת, וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד, ויתקדש שם שמים על ידם, ויהיה להם קצת תיקון. אמנם בעובדי עבודה זרה באומות העולם, צוה ה' אבד תאבדון את כל המקומות אשר אבדו שם הגויים (יב-ב), ודרשו חז"ל (עבודה זרה מה:) אבד ואחר כך תאבדון, מכאן לעוקר עבודה זרה בארץ ישראל שצריך לשרש אחריה. ולא רצה ה' להשאיר להם שורש וענף, כדי שלא יהא רישומן ניכר, ולא יתקדש שם שמים על ידם. על כן אמר אבד תאבדון שישרשו אחריה, מבלי השאיר לה ענף, ונמצא עבודה זרה אבודה

סוף נחסר כבר ממספר יוצאי מצרים סך חמש עשרה אלף. – ובתורת משה (גפ) פירש הרומן מתוך העדה (ז-ז), רצה לומר ירימו תרומה, אחד מארבעים מת"ר אלף, שהוא ט"ו אלף ע"ש.

ומעתה כיון דבמחלוקת קרח מתו ט"ו אלף, אם כן יש לומר דבשנה זו מתו ב' פעמים ט"ו אלף, שהרי מתו גם בתשעה באב, וכיון דהיתה שנה אחד שמתו בו פעמיים, שפיר עולה החשבון בכל תשעה באב ט"ו אלף ופרוטרוט. - ובאמת יש להעיר עוד, שהרי גם במעשה דזמרי מתו במגפה ארבעה ועשרים אלף (במדבר כה-ט), ומסתבר שבהם היו גם הרבה מבן עשרים ועד ששים שהוצרכו למות עבור חטא המרגלים, ושפיר לא נשארו אלא ט"ו אלף ופרוטרוט לכל שנה. אבל באמת זה אינו, דמבואר ברש"י (כ-כב) ויבואו בני ישראל כל העדה, כולם שלמים וכו', שלא היה בהן אחד מאותם שנגזרה גזירה עליהם, שכבר כלו מתי מדבר וכו' ע"ש. אם כן הכ"ד אלף במעשה דזמרי, שהיה אחר זה, אינם מן החשבון של מתי מדבר.

*

ואמר הכתוב, זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר וגו', ולא יהיה כקרח וכעדתו, כאשר דבר ה' ביד משה לו (ז-ה). ונראה דהנה באור החיים הק' פירש, שנתכוין ה' לתת טעם למה הוצרך לזכרון זה, ולא הספיק באזהרה בתורה לא יקרב איש זר, וכל הקרב וגו' תבלענו הארץ. לזה אמר ולא יהיה כקרח, פירוש אם אני מצוה בלא זכרון, אני חושש שלא יועיל לאיזה אדם מהם באזהרה, וימות כקרח ועדתו, וזכרון זה יועיל שלא יסובב לו להיות כמו שהיה לקרח ולעדתו ע"כ.

וביאורו הוא, כי אינו דומה שמיעה לראיה, כי הדבר שאדם רואה לנגד עיניו, עושה עליו רושם יותר ממה ששומע. והוא על דרך שכתב רש"י לפרש, אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני ה' וימותו (ויקרא טז-א), היה רבי אלעזר בן עזריה מושלו משל, לחולה שנכנס אצלו רופא, אמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לו, אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני, זה זרזו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן ע"כ. ועל כן לא הסתפק ה' באזהרה גרידא, אלא צוה לעשות אות לבני ישראל, שכאשר יבוא סמוך להמזבח להקריב, יראה בעיניו הציפוי למזבח שנעשה מהמחנות שבהם נענשו עדת קרח.

ודבר זה הוא מוסר השכל, הן בעניני סור מרע והן בעניני ועשה טוב, עד כמה ראיית העינים גורם השפעה על

לתקן עוד בתשובה בחיים חיותם, ובודאי שב אז קרח בתשובה שלימה, ולא הוצרך עוד לתיקונו לעשות ממחנתו ציפוי למזבח.

ובמרגליות הים (סנהדרין שם אות ז'), הוסיף לציין בזה דברי המאירי (יומא פד.) דמפקחין את הגל בשבת אפילו עבור חיי שעה, וז"ל שבאותה שעה ישוב בלבו ויתודה עכ"ל. (הובא בביאור הלכה אר"ח סימן שכ"ט). ומבואר בספרים דמטעם זה המנהג לומר קודם תקיעת שופר בראש השנה, המזמור למנצח לבני קרח (תהלים מז), לרמוז שגם מי שעונותיו מרובים אל יתייאש, ויזכור כי בני קרח הרהרו ברגע האחרון בתשובה כשנבלעו חיים, ונתבצר להם מקום בגיהנם ועשו תשובה, ושרתה עליהם רוח הקודש, וכמבואר ברש"י (תהלים מב-א).

*

ובענין זה היה נראה לבאר עוד, וליישב קושיית התוס' (בבא בתרא קכא. ד"ה יום), דמבואר שם ברשב"ם בשם המדרש (איכה פתיחתא לג) שבכל שנה בתשעה באב היו מתים ט"ו אלף ופרוטרוט (היינו ט"ו אלף שלמים, ועוד יותר, פחות ממספר אלף), ובשנה האחרונה של הארבעים לא מתו עוד ע"ש. והקשו בתוספות שאם נאמר שלא מתו בשנת הארבעים, נמצא שלא התקיימה הגזירה אלא ל"ז שנה, שהרי בשנה הראשונה עדיין לא נגזרה הגזירה. וגם בשנה השניה לא מתו אלא מוציאי הדיבה, ועוד שלא שייך לומר על השנה השניה שמתו בתשעה באב, שהרי לא נגזרה הגזירה אלא למחרת יום תשעה באב. ואם כן לא מתו אלא ל"ז שנים, ואם תחלק ת"ר אלף לל"ז שנים תמצא שבכל שנה מתו ט"ז אלף ופרוטרוט, ומדוע אמרו שמתו בכל שנה ט"ו אלף ופרוטרוט ע"ש.

ונראה על פי מה שכתוב באמרי אמת (ליקוטים סוף מסכת תענית) שכמו שבמרגלים מתו בכל שנה ט"ו אלף ועוד, כן רצה ה' לייראם בענין קרח, ומתו חמש עשרה אלף שהיו צריכים למות אותה שנה, וכמו שנאמר (ז-ד) ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות, מלבד המתים על דבר קרח. ועוד מתו מאתים וחמשים השרופים, ודתן ואבירם ונשיהם ובניהם וטפם וכל האדם אשר לקרח (עיין רמב"ן שהכוונה לישראל שהיו בביתו גרים ותושבים), וכולם ביחד מסתכמים בחשבון חמש עשרה אלף כמו בכל שנה ע"כ. (מובא גם בליקוטי יהודה בפרשתנו). – וזה אתי שפיר לדעת רש"י (ז-ד) ורמב"ן (ט-א), שפרשת קרח היה כבר אחר חטא המרגלים ע"ש. אך אפילו לדעת האבן עזרא (א-ט) דפרשת קרח היה קודם שילוח המרגלים ע"ש, מכל מקום סוף כל

ראשית חכמה ע"כ. והיינו שכאשר רואים בחוש מי שהוציא את הדברים מהכח אל הפועל, מתעורר ביתר שאת.

ומצינו שאמר הכתוב, ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' (דברים י"ב). והקשו חז"ל (ברכות לג:) אטו יראה מילתא זוטרתא היא. ומשני אין לגבי משה זוטרתא היא ע"כ. ולכאורה הרי מדבר הכתוב אל בני ישראל, ולגביהם לא היתה זו מילתא זוטרתא. ופירשו אין לגבי משה, אם שרוי אדם במחיצתו של משה, ורואה תמיד לנגד עיניו גודל יראתו ועבודתו, אז לכולי עלמא היראה מילתא זוטרא היא ע"כ.

וזהו הטעם שצוה ה' לעשות ציפוי למזבח מהמחתות, ולא סגי ליה באזהרה לחודיה, כי הראיה יעשה רושם יותר. שהרי כן מצינו במשה, שעצם ראייתם את משה השפיע עליהם שיראה תהא מילתא זוטרתא אצלם. וזהו המשך הכתוב, וזכרון לבני ישראל אשר לא יקרב איש זר, ולא יהיה כקרח וכעדתו. והטעם שלא סגי באזהרה בעלמא, זהו כאשר דבר ה' ביד משה לו, שעל משה עצמו דיבר ה' כן, שלגבי משה יראה מילתא זוטרתא, וכמו שאמר הכתוב ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה.

*

והיוצא לנו מפרשה זו של קרח, איך חזר ה' על תיקונם של אנשי קרח, שגם מהם יתרבה כבוד ה', שעשו מהמחתות ציפוי למזבח. ומזה נלמד מה שהשמיענו התנא, אל תהי בו לכל אדם, כי אין לך אדם שאין לו שעה, שגם ממנו יתהוה כבוד ה'. ואל תהי מפליג לכל דבר, לומר שזהו הפלגה לומר כן, כי אין לך דבר שאין לו מקום, שהרי המחתות החטאים בנפשותם מצאו מקומם במזבח ה' בפנים, כדי שהם ילמדו את בני ישראל דרכי ה'.

וגם מה שלמדנו בפרשתנו, גודל כח השפעה של ראיית איזה דבר, שלא די באזהרה שלא יקרב זר, אלא יש לעשות אות לזכרון שיראו אותה תמיד, מזה אנו למדים גודל ההשפעה של ראיית העינים. ולכן הוי רץ למצוה קלה, לראות איך הצדיק מקיים גם מצוה קלה, וכמו שמצינו בשמחת בית השואבה, שחסידיים ואנשי מעשה היו מרקדין (סוכה נא.), והרואים נתעוררו לתשובה באמרם אשרי זקנתנו שכיפרה את ילדותנו (שם גג). ולעומת זה הוי בורח מהעבירה, שלא לראות איך אחרים עוברים עבירה. כי התוצאות של ראיית מצוה היא, שמצוה גוררת מצוה, ולעומת זה ראיית חטא, עבירה גוררת עבירה.

האדם, וכמאמרם (סוטה ח.) אין יצר הרע שולט אלא במה שענינו רואות. ועל זה התפלל דוד (תהלים קיט-לז) העבר עיני מראות שוא, שלא יודמן לו לראות דברים האסורים. - ישנם דברים שעצם הראייה היא איסור, להסתכל בדבר ערוה, ומוטל על כל אחד לעשות לעצמו גדרים וסייגים שלא יבוא להכשל בהם. אלא גם עצם ראיית בני אדם שעושים מעשה חטא, מקרר את העון בעיני הרואה, ויש להתרחק מחברותא לא טובה. כאשר רואים בני אדם שאין מתפללים כהוגן, הרי זה מקרר ענין התפלה. וכשרואה אותם משתמשים בטלפון אסור, הם מחטיאים אחרים לקרר גם הנוהרים בזה. וחכמינו ז"ל אסרו הרבה דברים מצד מראית עין, ומבואר במפרשים דאין זה רק מטעם שלא יבואו לחשדו שעובר חטא, או שילמדו ממנו לעשות כן, אלא חז"ל חששו שעצם הדבר שרואה חבירו עושה איסור, מקרר את האדם מזהירותו, שהחטא לא נורא עוד כל כך בעיניו.

אך גם בעשה טוב יש בזה ענין, וכמבואר ברמב"ם (ה' דעות ו-ב) מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם, כענין שנאמר (דברים י"ב) ובו תדבק, וכי אפשר לאדם להדבק בשכינה, אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצוה זו, הדבק בחכמים ותלמידיהם. לפיכך צריך אדם להשתדל שישא בת תלמיד חכם, וישיא בתו לתלמיד חכם, ולאכול ולשתות עם תלמידי חכמים, ולעשות פרקמטיא לתלמיד חכם, ולהתחבר להן בכל מיני חבור, שנאמר ולדבקה בו (שם יא-כב). וכן צוו חכמים ואמרו (אבות א-ד) והוי מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם ע"כ.

ומבואר בספרי קודש בגודל מעלת דביקות בחכמי ישראל, איך שמרומם את האדם שיוכל להתעלות, שהוא על דרך שאנו רואים במי שלומד עצמו להיות רופא, אף שלמד והשכיל, ומכיר הכל בפרטי פרטים, מכל מקום לא יוכל לקבל הרשיון להיות רופא, עד שיעבוד מתחלה כמה שנים בבית החולים לרפא בני אדם בפועל, כי אינו דומה שמיעה לראיה, ועד שלא רואה הדברים בפועל איך מרפאים החולים, לא יוכל להיות רופא. וכן הוא בכל אומנות, אפילו אומנות קלה להיות חייט. ועל דרך זה הוא גם כן בעבודת ה', גם כאשר יודע ולמד והשכיל לדעת, מוטל עליו עוד לראות דרכי הצדיקים, איך הם מקיימים בפועל מצות ה', איך היראת שמים מתנוסס מפניהם, ואיך כל מעשיהם מכוונים לדרכי התורה, האהבה והיראה והדביקות והשמחה בעבודת ה'. והגה"ק בעל ערוגת הבשם זצ"ל אמר פעם, שכאשר מספר שעה אחת מעבודת הרה"ק מצאנו זי"ע, משאיר זאת עליו רושם יותר מעשרה דפים

לעצמו מסכת או הלכתא ללמוד בכל זמן פנוי מעבודה. וכדאי ליקח לעצמו ספר תולדות מחכמי ישראל, לעיין בזה כאשר רוצים מנוחה, לראות תפארת דרכיהם, שהם מלאים חכמה ותבונה וצדקות, שיוכלו לעשות רושם רב על כל אחד.

וביותר יש להזהר בענינים אלו של שמירת עינים בימי הקיץ הבעל"ט, ולהיות עם סביבה של בני תורה, שיוכלו ללמוד ממעשיהם עבודת ה', ולהיות בורח מסביבה לא טובה, כי עצם ראיית אנשים קלים, מקרר את האדם מעבודתו. ובראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, לסדר

סעודה שלישית

*

והנה ברש"י (י-יט) כתוב, וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו וכו' ע"ש. ונראה לרמוז במה שאמר עינו הטעתו. דהנה קרח טען שאין אהרן ראוי להיות כהן גדול, כיון שנכשל בחטא העגל, וכל העדה של שבט לוי כולם קדושים, שלא נכשלו. אבל באמת אין זה טענה, שהרי בודאי אם היה בזה חטא, כבר שב אהרן על זה בכל לבבו, דהרי אמרו (ברכות ט.) אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה, אל תהרהר אחריו, ודאי עשה תשובה ע"ש. ואמרו (קידושין מט:) המקדש אשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור חיישינן לקידושין, שמא הרהר תשובה בדעתו ע"ש. ואם כן גם אהרן צדיק הוא.

אך נראה דטענת קרח תליא במחלוקת, דאיתא בגמרא (ברכות לד:) אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו [הטובות והנחמות] אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים, עין לא ראתה [לא נראית ולא נגלית לשום נביא] אלקים זולתך יעשה למחכה לו (ישעיה סד-ג). ופליגא דרבי אבהו דאמר מקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אין עומדין, שנאמר (שם נז-ט) שלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק ברישא והדר לקרוב ע"כ. וכיון שנבחר אהרן קדוש ה' להיות כהן גדול, הרי דבעלי תשובה עומדים במדריגה יתירה יותר מצדיקים גמורים, ושפיר הוי אהרן הגדול ביותר מכל שבט לוי, שבמקומו אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, ועל שכרם נאמר עין לא ראתה אלקים זולתך, ואין שום טענה על התמנותו. אך קרח 'עינו' הטעתו, שהיה סבור כי ההבטחה של עין לא ראתה לצדיקים גמורים נאמרה, לא לבעלי תשובה, ועל כן היה סובר שכל השבט לוי עדיפא מאהרן.

והנה בשמיני למלואים כתיב, ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח וגו' (ויקרא ט-י). וברש"י שהיה אהרן בוש וירא לגשת, ואמר לו משה למה את בוש, לכך נבחרת ע"כ. ולפי מה שנתבאר הכוונה היא, כי אהרן היה בוש לגשת, מחמת חטא העגל שבידו, שאין הוא ראוי להיות לעבודה

ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם, כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה' (א-יט). ברש"י רב לכם, הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדולה. כולם קדושים, כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה. ומדוע תתנשאו, אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברר לאחיק כהונה, לא אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלקיך, כל העדה שמעו ע"כ. ויש להבין וכי היה אחד מכחיש שלא שמעו בסיני, ודי באומרו כולם קדושים ומדוע תתנשאו על קהל ה'.

ונראה כי טענתו של קרח היה, כי בהיות שאהרן נכשל ועשה את העגל, ולעומת זה כל שבט לוי עמדו בנסיון בזה, אין גם אחד מהם שהיה לו חלק בחטא זה, אם כן הם עדיפים מאהרן. אמנם יש מליצה על אהרן, וכדאיתא במדרש (שמור"ר מג-סה), שאמר משה לה', רבון העולמים כך אמרת בסיני אנכי ה' אלקיך (שמות כ-ב), אלקיכם לא נאמרה, לא לי אמרת, שמא להם אמרת וכו', הוי ויחל משה (שם לב-יא) ע"ש. (והובא ברש"י שמות כ-ב). ואם כן בטלה טענת קרח על אהרן, שהרי לא נצטוה בזה. על כן טען קרח, כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה, ואם הציווי היה רק למשה, למה הקהיל ה' את כל הקהל לסיני לשמוע, ועל כרחק שלכל ישראל נאמרה, וכיון שאהרן חטא בזה, אינו מן הראוי שהוא יהיה הכהן גדול.

ובספר שני המאורות כתב לבאר על דרך זה, מה שהוכיח משה את ישראל במשנה תורה על מה שחטאו בחצרות ודי זהב (דברים א-א), וברש"י חצרות, מחלקותו של קרח, ודי זהב, חטא העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם ע"כ ולכאורה הלא חטא העגל היה קודם מחלוקת קרח, ולמה הזכירו הכתוב אחר זה. אך לפי מה שנתבאר, המליץ משה רבינו אחר חטא העגל, לי צוית ולא להם, ואם כן אין להוכיחם על מעשה העגל. אבל אחר שבא קרח ואמר כל העדה כולם קדושים, כולם שמעו מפי הגבורה אנכי ה' אלקיך, נתבטל המלצתו של משה וחזר ונתעורר חטא העגל. ואם כן על ידי 'חצרות' נתעורר החטא של 'די זהב' ע"כ. (ועיין בפנינים יקרים שם מה שהוסיף בזה).

זו. ואמר לו משה, כי לא כן הוא, אדרבה זו מעלתו על כל השבט לוי, כי במקום שבעלי תשובה אין צדיקים גמורים עומדים, ובשביל החטא הזה שהוא בוש, זאת גרמה לו להתקרב למקום שאין אחרים יכולים להגיע.

והנה משה אמר לקרח ועדתו, רב לכם בני לוי (טו-י), ואהרן מזה הוא כי תלינו עליו (טז-א). ונראה כי הטעם בדמקום שבעלי תשובה עומדין, אין צדיקים גמורים עומדין, כי הבעל תשובה לבו נכנע מפני החטא, ומקיים וחטאתי נגדי תמיד (תהלים לח-יח), כי מי יודע אם נתקבלה תשובתו, ואם היתה תשובתו שלימה. לא כן הצדיק גמור שלא נכשל בחטא, גם כאשר הוא שפל ברך, הרי נפשו חשובה בעיניו עבור מעלתו. וכיון שקרוב ה' לנשברי לב, ואשכון את דכא ושפל רוח, אם כן מקום שעומד הבעל תשובה הוא מקום קרוב יותר לה', אשר צדיקים גמורים אינם יכולין לעמוד שם, כי הכנעת הבעלי תשובה עולה יותר על הכנעתם.

ולכן כאשר טען קרח כי העדה שלו כולם קדושים, שלא נכשלו בחטא, לא כן אהרן שעשה את העגל, אמר להם משה רב לכם בני לוי, המקום אשר אהרן עומד אין אתם יכולים לעמוד שם ולשמש, כי נפשכם חשובה עליכם, ורב לכם בני לוי, יש בכם התנשאות על מעלתכם. לא כן אהרן 'מה' הוא, הוא נכנע בתכלית ההכנעה, עד שאמר ונחננו מזה (שמות טז-י), על כן זכה לעמוד במקום שאין אתם עומדים.

*

עוד מעליותא היה לאהרן, שנגרם לו להתעלות מחטא העגל, דאיתא במדרש (ויק"ר יג) בשעה שעשו ישראל אותו מעשה, בתחלה הלכו אצל חור, אמרו לו (שמות לב-א) קום עשה לנו אלהים, כיון שלא שמע להן עמדו עליו והרגוהו. ואחר כך הלכו אצל אהרן אמרו לו קום עשה לנו אלהים, כיון ששמע אהרן כן מיד נתיירא, הדא הוא דכתיב (שם לב-ה) וירא אהרן ויבן מזבח לפניו, נתיירא מהזבוח לפניו, אמר אהרן מה אעשה, הרי הרגו את חור שהיה נביא, עכשיו אם הורגים אותי שאני כהן, מתקיים עליהם המקרא שכתוב (איכה ב-ב) אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא, ומיד הם גולין וכו'. אמר לו הקב"ה לאהרן, אהבת צדק (תהלים מה-ח), אהבת לצדק את בני ושנאת מלחייבן, על כן משחך אלקים

אלקיק. אמר לו, חייך שמכל שבטו של לוי לא נבחר לכהונה גדולה אלא אתה, (ויקרא ח-ב) קח את אהרן ואת בניו אתו ע"כ. הרי לנו גודל מסירת נפשו של אהרן, שהיה מוכן למסור לא רק גופו אלא נפשו, לעשות את העגל כדי להציל את ישראל מעונש. ודבר זה היה חביב מאד בעיני ה', ולכן נבחר להיות הכהן הגדול מכל אחיו. והיינו כי עבודת הקרבנות היא לקרב את ישראל לאביהן שבשמים, וכל מי שבא חטא לידו הביא קרבן לכפר, ועבודת הכהן היא להמליץ עליו כלפי מעלה שיתקבל תשובתו וקרבתו. ורק אוהב ישראל כאהרן שהיה מוכן למסור נפשו עבורם, הוא ראוי לתפקיד כזה, ועל כן משחו אלקים לכהן.

ולכן כאשר היה אהרן בוש וירא לגשת מפני החטא, אמר לו משה למה אתה בוש, לכך נבחרת, בשביל זה דייקא, שמסרת את נפשך לחטוא כדי להציל את עם ה' מחרון אף, עבור זה בחר ה' בך להיות כהן ה'. ואהרן 'מה' הוא, הוא מוכן להתבטל כאין עבור הכלל, וגדול הנאמר באהרן יותר ממה שנאמר באברהם (בראשית יח-כו) ואנכי עפר ואפר (חולין פט), ועל כן הוא הוא הראוי להיות הכהן הגדול.

*

וצוה ה' ליקח את המחנות של החטאים לעשות מהם ציפוי למזבח, זכרון לבני ישראל וגו', ולא יהיה כקרח וכעדתו, כאשר דבר ה' ביד משה לו (יז-ה). ונראה הכוונה בסיום הכתוב, דהנה קרח ועדתו התרעמו שניטלה מהם הזכות של כהונה, והיו חושקים ומתאווים שיוכלו גם הם לעבוד את עבודת הקודש של הכהנים. אבל באמת כלל ישראל היא קומה שלימה, ויש לכל אחד ואחד התפקיד המיוחד לו ולחלקו מה שמוטל עליו לעשות, וגבולות חלק ה' בעולמו, ולא ניתנו כל סוגי העבודות לאדם יחיד, אלא יש מצות מיוחדות לכהנים, ויש ללויים, ויש לישראל. (ועיין בזה בארוכה בספר ולאשר אמר ריש הפרשה). ועל זה בא אות זכרון 'שלא יהיה כקרח וכעדתו', שהתאוו ליכנס בעבודת ה' במחיצה שלא שייך להם, אלא כל אחד יעשה 'כאשר דבר ה' ביד משה לו' דייקא, שיש לכל אחד עבודה מיוחדת כפי תפקידו, ולא יתאוה לעבודה שאינו שלו, אלא ימלא רצון ה' במה שנוגע לו דייקא.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' אברהם (אבי) שטערן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בתו למול טוב	מוה"ר ר' אלכסנדר רוב הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בני התתן אברהם מאיר נ"ו למו"מ	מוה"ר ר' מנחם מענדל ברילל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בני התתן יחיאל אלימלך נ"ו למו"מ	מוה"ר ר' יודל זינגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בני התתן ישראל דוד נ"ו למו"מ
מוה"ר ר' שלמה ענגל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' טובי ליכטמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' משה לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' אברהם צבי איינגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בתו למול טוב